

מספר הקורס: 1030312

שם הקורס בעברית: פילוסופיה של הדת

שם הקורס באנגלית: Philosophy of Religion

שנה"ל: תשפ"ב

שם המרצה: ד"ר רוני בר לב

שם תכנית הלימודים: התכנית הבינתחומית בפילוסופיה ובהגות יהודית

סיווג הקורס: שו"ס

משך והיקף הקורס: סמסטר א', 2 ש"ס

נקודות זכות אקדמיות: 2 נ"ז

דרישות קדם: מבוא לתולדות המערב והמזרח התיכון I ו-II; מבוא לפילוסופיה חדשה

מועד שעות הקבלה: בתיאום עם המרצה. יום א' 12:00-13:00

פרטי קשר של המרצה: 0545662063 Ronibarlev@gmail.com

תיאור הקורס:

מהי דת? מה המשותף לדתות רבות מרחבי העולם שאינן חולקות פרקטיקות דתיות, מושאי פולחן, אמונות ודעות? האם ישנה דת אוניברסאלית? האם דת מוגדרת לפי אמונה או פרקטיקה? האם יש להסביר את הדת במושגיה שלה או במושגים חיצוניים לה? בחלקו הראשון של הקורס יוצגו הגישות הקלאסיות המרכזיות בחקר הדת ככלל: פנומנולוגיה, ניתוח פונקציונאלי, ניתוח סוציולוגי ואנתרופולוגי, בניסיון לחדד את ייחודיות הגישה האקדמית לדת ואת מערכת היחסים הבעייתית בין הדת לבין הפילוסופיה. בחלקו השני של הקורס יידונו נושאים יסודיים בדת כמו אמונה ותפילה, מהותם ותפקודם במסגרות הדתיות. בחלקו השלישי של הקורס נעסוק בהתפתחויות של הדת בעידן המודרני, ביקורות חילוניות ודתיות על הדת והשינויים הדתיים שהוצעו בידי הוגים שונים. עוד יידונו ייצוגים של דת ותיאולוגיה בתרבות העכשווית.

מטרות הקורס:

מטרת הקורס להכיר תיאוריות מרכזיות במדעי הדתות, ניתוח פרקטיקות ופילוסופיות דתיות, הבנת מקומה של הדת בתרבות האנושית, הביקורות על הדת ובירור מושגים דתיים. במסגרת הלימוד ייחשפו הסטודנטים לגישות שונות לחקר הדת והבנתן במסגרת חיי התרבות והרוח.

חובות הקורס והרכב הציון בקורס:

- במהלך הקורס יש לקרוא את כל המקורות המחקריים המצוינים כקריאת חובה בסילבוס.
- שתי מטלות כתיבה במהלך הסמסטר: 20%
במהלך הקורס יש להגיש 2 סיכומים של המאמרים מתוך רשימות קריאת החובה. את הסיכום יש להגיש בשבוע שלפני השיעור על הנושא שנבחר ולא יאוחר מיום ראשון בלילה. היקף כל סיכום 300-500 מילים ויכלול ניתוח הטקסט, השוואה בינו לבין טקסטים אחרים שנלמדו ו/או קשורים לנושא וניתוח ביקורתי.
מטלות הכתיבה על פי בחירת הסטודנטים אך יש לפרוס את הבחירה ביחס למשך זמן הקורס. אין להגיש מטלה שבוע אחר שבוע.
- עבודה סופית: 80%
בעבודה הסופית יש לבחור נושא דתי (לדוגמה: חפץ טקסי, ריטואל, עיקרון, פרקטיקה וכו') ולנתח אותו בעזרת שלוש תיאוריות שנלמדו בקורס. הניתוח יכלול סקירה הסטורית וחברתית של הנושא, הקשר דיאכרוני והקשר סינכרוני בעזרת טקסטים מקורות ועדויות. היקף העבודה בין 1000 ל-1500 מילה. בחירת הנושא בהתייעצות עם המרצה ובאישורו בלבד.
- ציון עובר בקורס: 60

פירוט השיעורים:

שיעור מס' 1:

פתיחה והגדרת תחום הפילוסופיה והתיאוריה של הדת.

קריאה מומלצת:

דן, יוסף, מדע הדתות ומושג הדת: בפתח תקופה חדשה, בתוך: חמי בן נון (עורך) בכור היצירה, יובל ליצירתו של שלמה גיורא שוהם, הוד השרון: מכללת שערי משפט, תשס"ה 2004.

שיעור מס' 2:

הגישה הפנומנולוגית לדת

כיצד אפשר להסביר את החוויה הדתית? האם האל ניתן לחוויה שונה במסגרות דתיות שונות? הערות על היחסים בין רציונליות ודת.

קריאת חובה:

Jerome Gellman, *Experience of God and the Rationality of Theistic Belief*, Ithaca: Cornell University Press, 1997 pp. 1-11.

שיעור מס' 3:

הגישה הפנומנולוגית לדת - המשך

קריאת חובה:

אוטו, רודולף. תשנ"ט. הקדושה: על הלא-רציונלי באידאת האל ויחסו לרציונלי, תרגום: מרים רון, ירושלים: כרמל, עמ' 7-36.

שיעור מס' 4:

הגישה הפונקציונלית לדת.

מהו תפקידה של הדת בתרבות המערב? כיצד אפשר לבחון אותה דרך תפקוד זה? על אופק אפשרי של הדת בתחילת המאה ה-20.

קריאת חובה:

פרויד, זיגמונד. תש"ס. "עתידה של אשליה", התרבות והדת, בעריכת נתן זך, תל-אביב: ספריית פועלים, עמ' 31-55.

שיעור מס' 5:

הגישה הפונקציונלית לדת – המשך.

קריאת חובה:

פרויד, זיגמונד. תש"ס. "עתידה של אשליה", התרבות והדת, בעריכת נתן זך, תל-אביב: ספריית פועלים, עמ' 56-74.

שיעור מס' 6:

הגישה הפונקציונלית לדת – המשך.

הבחנה בין דת (Religion) ודתיות (Religiosity). האם יש יסוד נפשי של דתיות במבנה האנושי? על אפשרויות החילון של האדם המודרני במערב.

קריאת חובה:

Simmel, Georg. 1997. "The problem of religion today," *Essays on Religion*, ed. and trans. Horst Jürgen Helle in collaboration with Ludwig Nieder, New Haven: Yale University Press, pp. 7-19.

שיעור מס' 7:

דת כמערכת תרבותית.

מה הקשר בין דת ותרבות? על התהליכים בהם מתפתחת דת מתוך התרבות ולהיפך.

קריאת חובה:

גירץ, קליפורד. 1990. "הדת כמערכת תרבותית", פרשנות של תרבויות, תרגום – יואש מייזלר, תל-אביב: כתר, עמ' 89-122.

קריאה מומלצת:

Kevin Schilbrack, "Religion, Models of, and Reality: Are We Through with Geertz?,"
Journal of the American Academy of Religion 73:2 (June 2005), pp. 429- 452

שיעור מס' 8:

אמונה.

מהי האמונה הדתית כפעולה אנושית? כיצד האמונה מבטאת מבעים נפשיים עמוקים בחברה
האנושית?

קריאת חובה:

Paul Tillich, *Dynamics of Faith*, Harper Brothers New York 1957 p. 1-29

שיעור מס' 9:

אמונה - המשך.

קריאת חובה:

קלנר, מנחם. התשע"ו. אמונה שאינה מגיעה לעיקר, במה נבחנת יהדות, תרגום שי סנדיק,
ירושלים, הוצאת שלם. עמ' 1-29.

שיעור מס' 10:

ביקורת המודרנה על הדת, חיצונית ופנימית.

נקודות ביקורת מרכזיות של המודרנה על הדת. על היענות דתית לאתגרי המודרנה והעידן
הפוסטמודרני.

קריאת חובה:

קאנט, עמנואל, הנאורות מהי?, בתוך הנאורות פרויקט שלא נשלם?, הוצאת הקיבוץ המאוחד,
1997, עמ' 45-51.

הרב שמעון גרשון רוזנברג, ציונות דתית בעולם פוסט מודרני, בתוך: לוחות ושברי לוחות, הגות
יהודית נוכח הפוסטמודרניזם, אלון שבות תשע"ג, עמ' 137-162.

שיעור מס' 11:

אקזיסטנציאליזם דתי

מהו היחס בין הדתי והאישי, המימד הקולקטיבי והמימד הסובייקטיבי במצב הדתי? האם יש
מקום ליחיד בתוך הדת המוסדית?

קריאת חובה:

קירקגור, סרן, חיל ורעדה, ירושלים מאגנס 1986, עמ' 53-13.

שיעור מס' 12:

דת במדיה

מהו תפקידה של המדיה בהקשר הדתי/חילוני? מהו מקומה של הדת בחיים המודרניים של תרבות ההמונים?

עיונים בהופעות הדת בקולנוע (האחים כהן) ובסדרות (סיינפלד, תרגיע, איש משפחה).

קריאה מומלצת:

David Feltmate, Drawn to the Gods: Religion and Humor in The Simpsons, South Park, and Family Guy, NYU Press, 2017

שיעור מס' 13:

סיכום